Plaatselijke aanduiding bouwhistoriemonument

Lange Hezelstraat 15

Aanwijzingsbesluit
n.t.b

ID-code
2774

Redengevende omschrijving van het bouwhistoriemonument

KORTE BOUWGESCHIEDENIS
De Lange Hezelstraat is al eeuwenlang een belangrijke uitvalsweg. Het volgt het tracé van de Romeinse weg die tussen de legerbasis op de Hunnerberg en de grafvelden in het lager gelegen westen lagen. Westelijk van de grafvelden ontwikkelde zich in de eerste eeuw na Christus een nieuwe Romeinse nederzetting die in 104 de naam Ulpia Noviomagus Batavorum kreeg. Rond 270-280 was deze nederzetting weer verlaten. De vermelding van de straatnaam komt voor het eerst vorm in 1310: '*Hese straet, lopend naar het dorp Hees'*. Sinds de middeleeuwen vormt het één van de centrale Nijmeegse straten, onderdeel van de centrale as met veel grote koopmanshuizen. In de zij- en achterstraten lagen verschillende kloosters. Veel panden in de straat zijn honderden jaren oud en gesitueerd op smalle, diepe percelen. Vanaf ongeveer 1880 werd de Lange Hezelstraat een winkelstraat. Vanwege de romeinse oorsprong wordt zij daarom de oudste winkelstraat van Nederland genoemd.

De informatie over de bouwgeschiedenis van het pand is fragmentarisch. Het pand heeft een balklaag van moer- en kinderbalken met sleutelstukken op de begane grond die vanwege de hoofdvorm in de 16de eeuw kunnen worden gedateerd. De kelder is mogelijk nog ouder. De lijstgevel dateert vermoedelijk uit het einde van de 19de eeuw. Toen heeft het pand ook zijn eerste winkelpui gekregen. Op een oude foto uit 1921 is te zien dat de winkel toen de functie van wijnhandel had. Het is onbekend of de schildering op de gevel nog onder het bestaande pleisterwerk aanwezig is. In 1922 heeft een grondige verbouwing plaatsgevonden. Het pand werd met een verdieping verhoogd en de vensteropeningen op de tweede verdieping in de voorgevel werden vernieuwd. De indeling en het interieur van de eerste verdieping werd veranderd. In 1950 vond ook een modernisering plaats waarbij met name het winkelinterieur werd aangepakt. Deze verbouwing werd uitgevoerd door architectenbureau F.J.A. Cousin uit Nijmegen. De nieuwe winkelpui werd uitgevoerd in blank eikenhout omgeven door een omlijsting van sierbeton en baksteen. In 1988 werd de houten pui vervangen door aluminium. En in de late 20ste eeuw werden diverse doorbraken in het interieur gerealiseerd. De pui-omlijsting uit 1950 is hierbij bewaard gebleven, evenals een deel van de jaren '50 interieurafwerking in de winkel en insteekverdieping.

OMSCHRIJVING VAN HET BOUWHISTORIEMONUMENT
Het pand is gelegen in de zuidelijke gevelwand van de Lange Hezelstraat, op een diep en smal, rechthoekig perceel. Het heeft een rechthoekige opzet met drie bouwlagen en een insteekverdieping op de begane grond. Een bezoek aan het pand was niet mogelijk. Deze beschrijving is daarom gebaseerd op het bouwhistorisch rapport uit 2002 en bezichtiging vanuit openbaar gebied (voorzijde).

Exterieur
Lange Hezelstraat 15 heeft een drielaagse lijstgevel met afsluitend een plat dak en is voorzien van gekleurd pleisterwerk. De huidige pui stamt uit 1988, de omlijsting ervan uit 1950. Op de eerste verdieping bevinden zich twee 19de-eeuwse vensters, voorzien van T-stolpramen en glas in lood in de bovenlichten uit 1922. De beide vensters met T-stolpramen op de tweede verdieping zijn tevens

Vervolgvel
1

aangebracht in 1922, toen het pand werd verhoogd van twee tot drie lagen. De achtergevel bestaat uit drie lagen en wordt beëindigd door middel van een klein dakschild. De gevel is opgetrokken uit baksteen en voorzien van cementpleisterwerk. De gevel ter plaatse van de begane grond gaat grotendeels schuil achter een eenlaags aanbouw met een plat dak, vermoedelijk uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Direct daarboven is het drielichtvenster van de insteekverdieping zichtbaar, dat in zijn huidige vorm uit 1950 stamt. Op de eerste verdieping bevindt zich een venster (19de eeuw) met een T-stolpraam en een driedelig bovenlicht (1922). De tweede verdieping heeft twee vensters met stolpramen. Deze stolpramen hebben een horizontale indeling, die karakteristiek is voor de jaren twintig van de 20ste eeuw. Het pand heeft gedeelde muren met de buurpanden.

Interieur
Het interieur is niet bezocht. Het bouwhistorisch rapport uit 2002 maakt melding van een aantal waardevolle interieuronderdelen. Het interieur van het pand is recentelijk vernieuwd. Hierbij zijn enkele interieuronderdelen uit 1922 en 1950 bewaard gebleven, evenals de moer- en kinderbalken met sleutelstukken uit de 16de eeuw.
Alleen in de hoge winkelruimte zijn enige onderdelen uit 1950 in het zicht gebleven, waaronder het eiken triplexplafond, een eikenhouten trap naar de galerij op de insteekverdieping en het smeedijzeren hekwerk van de trap en de galerij. Het hek op de galerij is versierd met druiventrossen, wijn-bladeren en drinkglas, als verwijzing naar de oude functie van slijterij. Alle eikenhout is recent wit geschilderd.
Ook de insteekverdieping is recentelijk aangepast. Daarbij zijn diverse onderdelen van de interieur-afwerking uit de jaren vijftig behouden gebleven, waaronder de gehele afwerking van de achtergevel. Deze afwerking bestaat uit een vensterpartij (met glas-in-lood), een tweetal kasten, een bank en de bijbehorende betimmering, alles uitgevoerd in eikenhouten en triplex met eiken fineer. Ook de deuren met glas-in-lood stammen uit deze periode.
De indeling van de eerste verdieping stamt in zijn geheel uit 1922. Uit de bouwtekening blijkt dat de voorkamer zijn oorspronkelijke omvang heeft behouden, hetgeen ongetwijfeld te maken had met het behoud van de oorspronkelijke balklaag. De interieurafwerking op deze verdieping is grotendeels vernieuwd, afgezien van de (19de-eeuwse) banken onder de twee vensters in de voorgevel en waarschijnlijk het stucplafond. In de bovenlichten van de ramen bevindt zich sierlijk glas-in-lood uit 1922. De binnendeurkozijnen en architraaflijsten stammen uit 1922, de deuren zijn vernieuwd.
De indeling van de tweede verdieping stamt in zijn hoofdopzet uit 1922. De voornaamste wijziging bestaat in de koppeling van de twee achterkamers tot een grote kamer en de vergroting van een kamer naast het trappenhuis. De deurkozijnen (met architraaflijsten) en de tweepaneelsdeuren stammen uit 1922. Ook de lambrisering van kraaldelen onder de vensters in de voorgevel stamt uit 1922.

Kelder
De kelder is niet bezocht. Deze beschrijving is gebaseerd op de bouwhistorische verkenning van J.A. van der Hoeve uit 2002. Onder het voorste deel van het huis bevindt zich een kelder, bestaande uit twee onderling iets verschoven ruimten. De merkwaardige aansluiting tussen beide kelders doet vermoeden dat deze kelders uit verschillende perioden stammen en pas later gekoppeld zijn. Gezien de vorm en positie onder het huis moet de voorste kelder als oudste worden gedateerd. Mogelijk dateert deze uit de 16de eeuw. De voorste kelder is een bijna vierkante ruimte met een tongewelf (2,65 x 2,80 meter), waarvan de kruin haaks op de straat ligt. De hoogte onder de kruin van het gewelf bedraagt ongeveer 2 meter. Op drie plaatsen zijn oude toegangen te zien. Links in de voorgevel is een nis aanwezig met enkele gemetselde treden, die ongetwijfeld een restant is van een toegang tot de Lange Hezelstraat. In een latere fase is deze toegang verkleind tot een kelderlicht. Aan de westzijde heeft de kelder een plaatselijke verbreding ter hoogte van de voorgevel, die ongetwijfeld te maken heeft met een voormalige entree. Aan de linker achterzijde bevindt zich een verbreding van de kelder, waarboven een

Vervolgvel
2

sparing in het gewelf. Deze sparing is later dichtgezet met een tweetal troggewelfjes. Ongeveer midden in de achtergevel is een kaarsnis aanwezig.
De achterste kelder meet circa 1,80 x 2,47 meter. Deze kelderruimte heeft een gedrukt tongewelf, waarvan de kruin haaks op de straat ligt. De trap-toegang is duidelijk secondair aangebracht, mogelijk in de late 19de eeuw.

WAARDERING
Het pand heeft een bouwhistorische verwachtingswaarde vanwege de moer- en kinderbalken met sleutelstukken op de eerste verdieping. Op basis van de hoofdvorm worden deze gedateerd in de 16de eeuw. De twee kelders hebben ook een hoge bouwhistorische waarde, evenals de gevels. Deze verwachting is gebaseerd op de bouwhistorische verkenning uit 2003. Verder heeft het pand structuurwaarde vanwege de historische parcellering en de bouwmuren.

NB: naar verwachting zullen in het interieur nog een aantal waardevolle onderdelen aanwezig zijn, zoals de structuur van de begane grond met insteekverdieping. Deze hoge winkelruimte heeft nog een aantal onderdelen uit 1950 waaronder een balustrade met druiventrossen, wijnbladeren en drinkglas, als verwijzing naar de oude functie van slijterij. Noemenswaardig is ook het glas in lood, de paneeldeuren en deurkozijnen (allen uit de verbouwing van 1922) en de vensterbanken in de voorkamer op de verdieping (vermoedelijk 19de-eeuws). Een locatiebezoek moet uitwijzen of deze interieuronderdelen nog bewaard zijn gebleven. In dat geval maken deze interieuronderdelen onderdeel uit van de bescherming tot bouwhistorie monument.

Bronnen:
J.A. Van der Hoeve, Bouwhistorische Verkenning Lange Hezelstraat 15, Nijmegen, 2002.

Kadastrale tenaamstelling	23 Januari 2023
Eigenaar:	
Kadastrale aanduiding	NMG00
Gemeente:	Nijmegen
Sectie:	C
Nummer(s):	1770

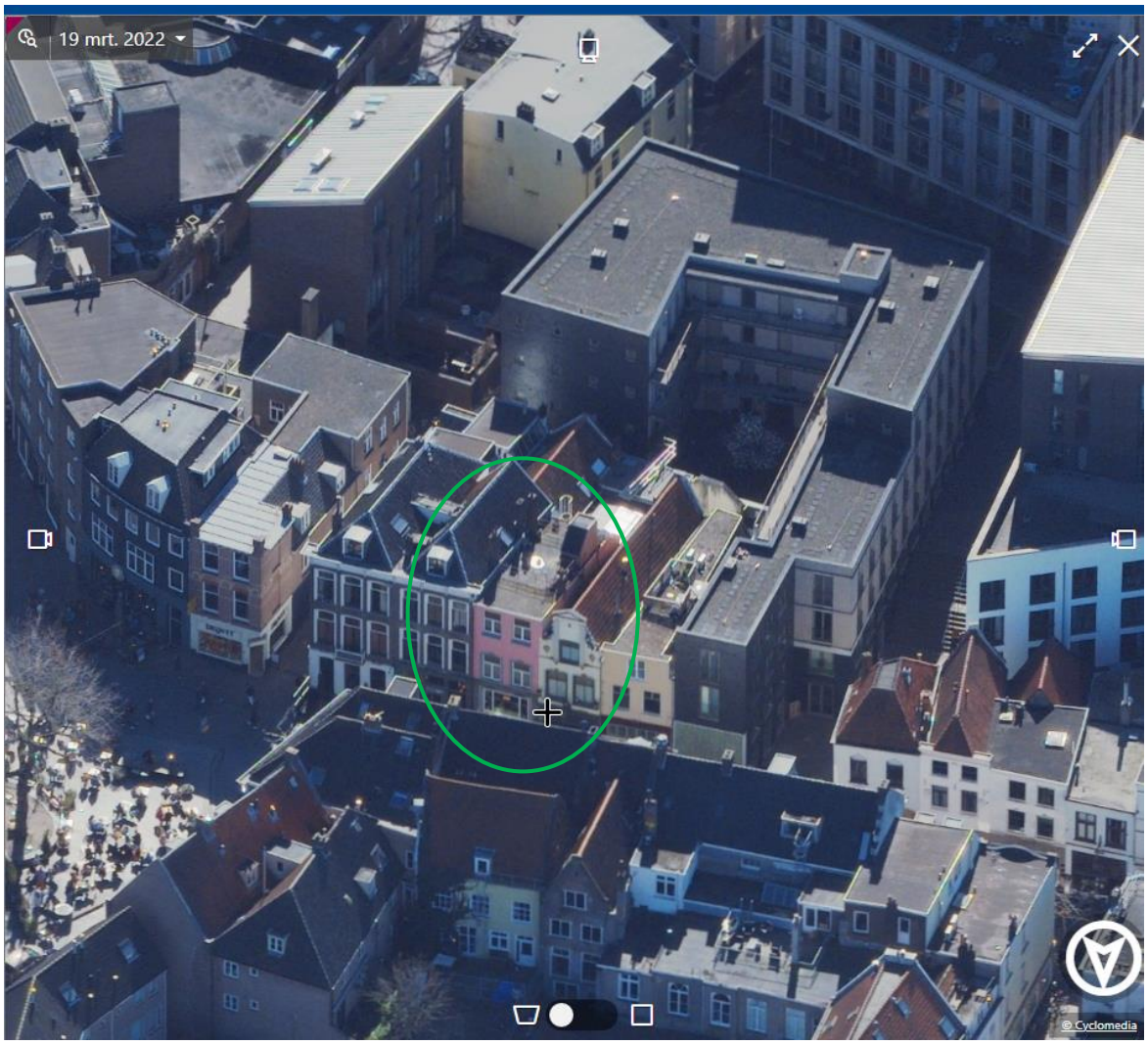
foto’s op vervolgblad

Vervolgvel
3

Bestaande perceelgrootte (Streetsmart)

Vervolgvel
4

Het pand vanuit vogelvlucht (bron: Streetsmart Cyclomedia)

Vervolgvel
5

Voorgevel aan de Lange Hezelstraat

Vervolgvel
6

Gevelwand aan de Lange Hezelstraat waarbij bij nr. 15 (tweede van links) nog de oude, laat 19de-eeuwse, winkelpui te zien is. Het is onbekend of onder het bestaande pleisterwerk de schildering van de wijnhandel nog aanwezig is, 1921 (Regionaal Archief Nijmegen)

Vervolgvel
7

Foto’s achtergevel en interieur uit bouwhistorisch rapport J.A. van der Hoeve, 2002.

Vervolgvel
8

Twee gekoppelde kelders

Vervolgvel
9

Begane grond met insteekverdieping met enkele Interieuronderdelen uit 1950.

Insteekverdieping op de begane grond met balustrade versierd met druiventrossen, wijnbladeren en drinkglas, als verwijzing naar de oude functie van slijterij.

Vervolgvel
10

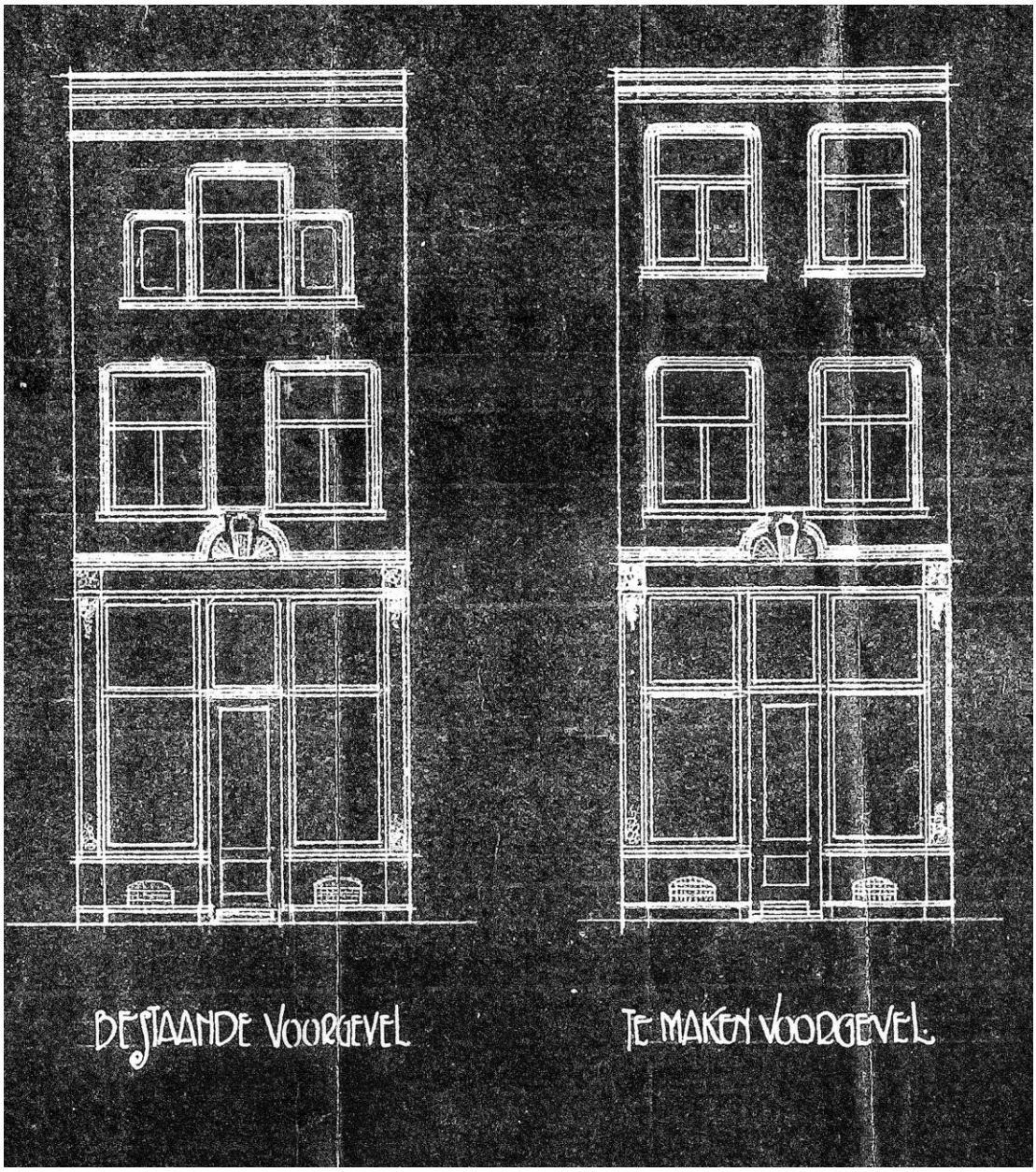

De 19de-eeuwse vensterbanken in de voorkamer op de verdieping.

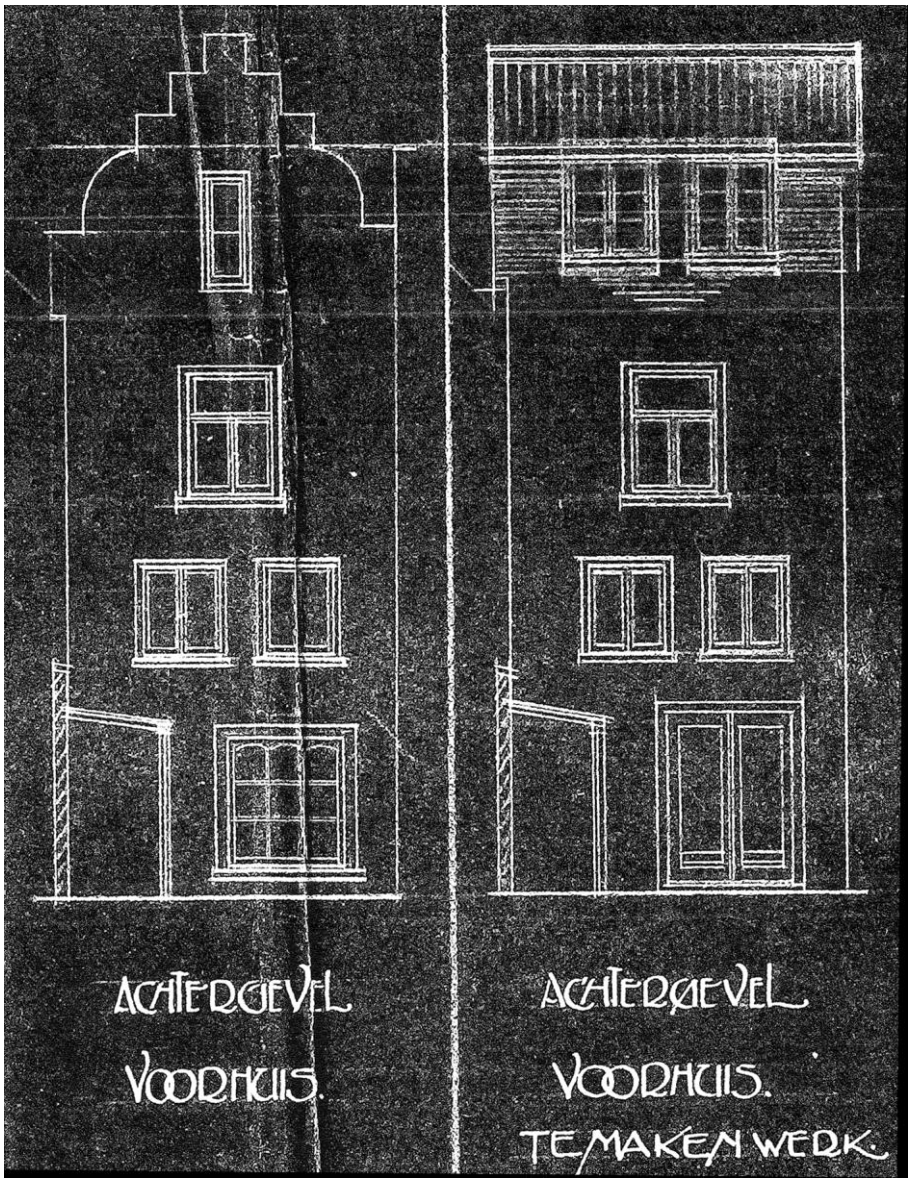
Een van de sleutelstukken op de verdieping. De kinderbalken zijn weggewerkt achter een vermoedelijk 19de-eeuws stucplafond.

Vervolgvel
11

Bouwtekening wijziging voorgevel Lange Hezelstraat 15 (bron: Regionaal Archief Nijmegen)

Vervolgvel
12

Bouwtekening wijziging achtergevel Lange Hezelstraat 15 (bron: Regionaal Archief Nijmegen)

Vervolgvel
13

